

вості. З метою обмеження безлічі можливих варіантів імпульсного впливу в вершині орієнтованого графа був розроблений план модельного експерименту, який відображає реальні дії і параметри системи, яку досліджуємо. На підставі моделювання та проведених нами попередніх розрахунків, отримаємо результати (табл. 2). Відповідно до сценарних експериментів, в умовах, що склалися, перспектива зниження рівня тіньової економіки в Україні тісно пов'язана з дією державних механізмів щодо підвищення прозорості ведення підприємницької діяльності.

Висновки. Жодні заходи задля покращення не можуть забезпечити поступального зростання соціально-економічної системи в довгостроковому періоді без вдосконалення інституційного та нормативно-розпорядчого базису. Таким чином, підсумовуючи, зазначимо, що поступальний розвиток економіки України можливий лише за умови цілеспрямованої керуючої дії. З точки зору покращення стану цільових факторів найбільш перспективним сценарієм видається вдосконалення нормативно-розпорядчої та законодавчої бази, застосування спрощеної системи оподаткування для пріоритетних галузей, ширше використання безготівкової системи розрахунків та електронних платежів. Реалізація позначених пріоритетних напрямків як основи для зниження рівня тіньової економіки України забезпечить прогресивні зміни та підвищить ефективність соціально-економічної системи загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Бузни А.Н. Определение уровня теневой экономики использованием когнитивной модели / А.Н. Бузни, Е.А. Полищук // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского (Серия «Экономика и управление»). – 2009. – Том 22 (61). – С. 68-79.
- Кіргецький Ю.І. Тіньова економіка та напрями її подолання в Україні : монографія / Ю.І. Кіргецький. – Львів : Ліга-Прес, 2013. – 170 с.
- Комплексні статистичні публікації. Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
- Куклин А.А. Математическое моделирование отдельных аспектов теневой экономической активности в период экономического кризиса / А.А. Куклин, А.С. Найденев // Вестник Южно-Уральского государственного университета. – 2014. – Вып. 24. – С. 65-73.
- Мазур І.І. Детінізація економіки України: теорія та практика: монографія / І.І. Мазур. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 239 с.
- Мокій А.І. Підвищення ефективності інституційного середовища як чинник детінізації економіки: аналітична записка / А.І. Мокій, М.І. Флейчук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/716/>
- Раєвнева О.В. Індикативний підхід до оцінки інтеграційних можливостей України / О.В. Раєвнева // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2004. – Вип. 49. – С. 40-43.
- Різник Н. С. Методичні підходи до оцінки тіньової економіки регіону / Н. С. Різник // Економічний форум. – 2012. – № 3. – С. 219-222.
- Савчук О.В. Когнітивний підхід до моделювання і управління слабо-структурованими організаційно-технологічними системами (ситуаціями) / О.В. Савчук, А.П. Ладанюк // Восточноєвропейский журнал передовых технологий. – 2009. – № 36 (7). – С. 14-18.
- Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналітична доповідь / Т.А. Тищук, Ю.М. Харазішвілі, О. В. Іванов ; за заг. ред. Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2011. – 96 с.
- Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації / за ред. З.С. Варналія. – К.: НІСД, 2006. – 576 с.
- Урсуленко Г.В. Сучасні методи формування мінімального обсягу капіталу для покриття збитків від операційного ризику / Г.В. Урсуленко // Наука й економіка. – 2014. – № 1 (33). – С. 201-207.
- Dilnot A., Morris C. What do we know about the Black Economy? // Fiscal Studies, 1981. – № 2.
- Schneider F., Buehn A., Montenegro C. Shadow Economies All over the World: New Estimates for 162 Countries from 1999 to 2007, 2010.
- Tanzi V. Second (and More Skeptical) Look at the Underground Economy in the United States // The Underground Economy in the United States and Abroad / V. Tanzi. – Lexington, Massachusetts: Lexington Books, 1982.

УДК 338.43:631.1.016(477)

Волощук Ю.О.

кандидат економічних наук,

*доцент кафедри економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Подільського державного аграрно-технічного університету*

ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Стаття присвячена визначенню пріоритетів розвитку аграрного сектора економіки з огляду на стратегічні програми розвитку економіки в Європейському Союзі та світі. Визначено роль сільського господарства та основні цілі його розвитку, а також індикатори їх досягнення.

Ключові слова: стратегія, ціль, сільське господарство, розвиток, зростання.

Волощук Ю.А. ПРИОРИТЕТЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ

Статья посвящена определению приоритетов развития аграрного сектора экономики с учетом стратегических программ развития экономики в Европейском Союзе и мире. Определена роль сельского хозяйства и основные цели его развития, а также индикаторы их достижения.

Ключевые слова: стратегия, цель, сельское хозяйство, развитие, рост.

Voloshchuk Y.A. PRIORITY OF STRATEGIC DEVELOPMENT OF AGRARIAN SECTOR OF ECONOMY

Article is devoted to definition of priorities of development of agrarian sector of economy taking into account strategic development programs of economy in the European Union and the world. Defined the role of agricultural industry and main objectives of its development, and also indicators of their achievement.

Keywords: strategy, purpose, agricultural industry, development, growth.

Постановка проблеми. Основною метою формування векторів розвитку аграрного виробництва є забезпечення населення якісними продуктами та збалансованим харчуванням, промисловість – сировиною, виходу на зовнішній ринок збуту своєї продукції і сировини для забезпечення валютних надходжень тощо. Проте на сьогодні ситуація на внутрішньому ринку значним чином залежна від коливань на світових ринках, де чітко прослідковується сировинна спрямованість основної маси українських товарів, їх низький технологічний рівень в основній масі. Загострення такі проблеми набувають у рамках досить складної політичної ситуації, в якій країна знаходиться вже протягом кількох років.

Аналіз останніх публікацій. Проблема розвитку аграрного сектору розглянута у дослідженнях таких вчених, як Андрійчук В., Андросов В., Гайдуцький П., Гудзинський О., Гудзь О., Дем'яненко М., Крисальний О., Кропивко М., Лупенко Ю., Малік М., Месель-Веселяк В., Прокопенко Н., Саблук П., Шпичулак О., Шпичак О., Юрчишин В. та інших. Проте в наукових працях, присвячених визначенню основних напрямів його розвитку, окреслюються деякі неврегульовані питання.

Постановка завдання. На основі цього можна сформулювати дослідження, яке полягає в визначенні пріоритетів розвитку для ефективного розвитку аграрного сектору та узагальненні ключових чинників його динамічного зростання.

Виклад основного матеріалу. В світі визначили значну роль сільського господарства в розвитку економіки світу ще з 70-х років ХХ ст., нахил робився в сторону справедливої зайнятості населення та боротьби з бідністю. Проте, починаючи з Саміту Землі в Ріо-де-Жанейро (1992 р.), інтереси переорієнтовуються в сторону охорони навколишнього середовища, боротьби з екологічними катастрофами, враховуючи, що сільське господарство є одним з основних користувачів природних ресурсів, і часто спричинює поганий стан оточуючого середовища.

У 2000 році всі 191 держав-членів Організації Об'єднаних Націй узгодили і затвердили Цілі розвитку тисячоліття. Розвитку сільського господарства відводиться місце майже в усіх цих цілях, а центральне місце воно займає в трьох з них – скорочення бідності і голоду, сприяння гендерній рівності та сталого управління навколишнім середовищем. Крім того, роль сільського господарства в економічному зростанні має вирішальне значення для досягнення всіх цих цілей.

На розвиток галузі впливають глобалізаційні процеси, розвиток нових технологій та інституцій, а також розвиток ринку. Саме глобалізація, через розширення попиту на сільськогосподарську продукцію, розкрила шлях для розвитку сільськогосподарського потенціалу країн, які розвивали виробництво продукції на експорт. І на даний час, після налагодження і координації ланцюгів постачання продукції і масштабної трансформації в організації сільськогосподарських ринків, працюють в набагато більших обсягах.

Широкі можливості для зростання аграрного сектору розкриває розвиток нових технологій, виробництво біопалива, надання екологічних послуг для пом'якшення наслідків зміни клімату, а також розповсюдження нових інновацій в галузі управління, організації суспільства, послуг, а також децентралізованого державного впливу і підвищують роль приватного сектора в галузі.

Деякі з цих змін є досить сприятливими для розвитку сільського господарства – наприклад, роз-

ширення ринку для нетрадиційного експорту трудомісткої продукції створює можливості для малих та середніх фермерів у країнах, що розвиваються. Проте деякі зміни гальмують реалізацію програми розвитку аграрної галузі, оскільки невеликі аграрні господарства мають обмежений доступ до нових технологій, економії за рахунок ефекту масштабу, резервів більш складних ланцюжків поставок і зниженої ролі держави при обслуговуванні приватного сільськогосподарського сектору – це зменшує їх конкурентоздатність на світовому ринку.

Європейське суспільство ставить перед собою досить амбітні цілі. Так, Європейська Комісія представила п'ять основних напрямів діяльності, якими варто опікуватися всім європейським державам:

- зайнятість;
- дослідження та інновації;
- зміна клімату й енергетика;
- освіта;
- боротьба з бідністю.

Цілі програми «Європа 2020» є амбітними, але досяжними. Також всі вони підкріплені відповідними пропозиціями, виконання яких дозволить державам-учасникам досягнути їх. Такі ініціативи вказують на те, що країни ЄС готові внести суттєвий вклад у світовий економічний порядок, проте ці зміни вимагають злагоджених дій всіх країн-учасниць, кооперацію та координацію дій між ними та їх сукупного громадянського суспільства.

Програма «Європа 2020» вбачає економіку ХХІ сторіччя соціально-орієнтованою і заснованою на таких основних пріоритетах:

- лозунг зростання – заснований на інноваціях розвитку економіки та пріоритет знань;
- стійкий розвиток – «зелена» конкурентоздатна економіка, раціональне, повне використання ресурсів;
- дсебічний розвиток – розвиток економіки з високим рівнем зайнятості, що дозволить забезпечити гендерну, соціальну рівність, подолання бідності та ін. і територіальну згуртованість.

Вказані цілі позиціонуються як основні, проте вони не є вичерпними. Програма розвитку ставить перед собою велику кількість завдань та цілей у процесі виконання стратегії. В межах стратегії виділяють сім основних напрямків діяльності, що є першочерговими для виконання:

1. Провідна ініціатива «Інноваційний Союз» – поліпшення умов для проведення фундаментальних досліджень та подальшого впровадження інновацій, захист авторських прав та розробку механізмів сприяння розвитку та просуванню інновацій, спрощеного доступу малих та середніх підприємств до новітніх технологій, сприянню фондам розвитку нових технологій та налагодження більш тісної співпраці науки, освіти та виробництва для комерціалізації найбільш суттєвих досягнень;

2. Провідна ініціатива «Молодь у русі» – збільшення мобільності студентської молоді, покращення результатів, що досягнуті вищою освітою в ЄС, покликана підвищити привабливість європейської освіти в світі, поглибити якісне поєднання професійної підготовки та досвіду з теоретичним підґрунтям, покращити ситуацію з працевлаштуванням молоді;

3. Провідна ініціатива «Програма в області цифрових технологій для Європи» – отримання сталих економічних і соціальних переваг від цифрового єдиного ринку, що базується на швидкісному Інтернеті та сумісних програмах, розширення можливостей використання цифрового простору з високим рівнем

захисту та довіри як громадянами, так і підприємцями в комерційних цілях; підвищити рівень грамотності в області цифрових технологій і доступності Інтернету.

4. Провідна ініціатива «Європа з ефективним використанням ресурсів» – підвищення енергетичної безпеки, зниження залежності від ресурсів, реформування енергетичних систем шляхом переходу на використання джерел поновлюваної енергії, модернізувати транспортні мережі та підтримка переходу до низьковуглецевої економіки з ефективним використанням усіх ресурсів.

5. Провідна ініціатива «Промислова політика в епоху глобалізації» – створення основи для сучасної промислової політики на підтримку підприємництва для підвищення рівня конкурентоздатності європейської промисловості на світовому ринку з огляду на глобалізаційні процеси та «зелену» економіку; покращити економічне середовище для малих та середніх підприємств; активізувати стратегію для підвищення корпоративної соціальної відповідальності.

6. Провідна ініціатива «Програма для нових умінь та робочих місць» – забезпечення можливостями людей шляхом набуття ними нових навичок, для швидкої адаптації працівників до нових умов і можливих професійних змін, зменшення рівня безробіття та підвищення продуктивності праці.

7. Провідна ініціатива «Європейська платформа проти бідності» – забезпечення економічної, соціальної та територіальної згуртованості для визначення основних прав людини та загальної обізнаності в цьому людей, що живуть в умовах бідності та соціальної ізоляції, надання їм можливості жити гідним життям та активно брати участь в житті суспільства.

З огляду на пріоритети розвитку економіки Європейського Союзу та пошуку рішень для аграрної галузі України розробляє проект Стратегії розвитку аграрного сектора економіки України на період до 2020 р., схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р, де прописано основні цілі та напрямки розвитку сільського господарства [1].

Метою стратегії є розвиток сільського господарства як високоєфективної конкурентоздатної на внутрішньому і зовнішньому ринках галузі економіки, що забезпечує продовольчу безпеку держави, виробництво високоякісної сільськогосподарської продукції в обсягах, достатніх для задоволення потреб населення і переробних галузей, та надійну економічну основу соціально-економічного розвитку українського села.

Основними стратегічними цілями розвитку сільського господарства з урахуванням зазначеної мети є:

1. Підвищення виробництва всіх видів сільськогосподарської продукції для гарантування продовольчої безпеки країни – збільшення валового виробництва продукції рослинництва та тваринництва; збільшити обсяги експорту сільськогосподарської продукції, як сировини так і готової продукції; рівень споживання харчових продуктів населенням України довести до рівня науково обґрунтованих норм: м'яса всіх видів 85,5 кг, молока 390 кг, яєць 285 шт., овочів 158 кг, плодів 86 кг [3].

Індикаторами розвитку визначено збільшення поголів'я, зокрема тварин молочного стада до 2020 р. до 4150 тис. голів, середньорічного поголів'я ВРХ (без корів) у 2020 р. – до 6284,3 тис. голів (1976,7 тис. голів – у 2010 р.), свиней до 2020 р. – до

13,7, (7,8 тис. голів у 2010 р.), проте дані свідчать, що поголів'я скорочується щороку з усіх видів, так, поголів'я ВРХ в 2016 р. становило 3750 тис. гол., в т.ч. корови – 2167 гол. (2683,9 тис. голів у 2010 р.), свині 7079 тис. голів, птиці 204 млн. гол. Хоча продуктивність тварин зростає невеликими темпами щороку.

2. Розширення виробництва органічної продукції – збільшення сертифікованих відповідно до органічних стандартів площ сільськогосподарських угідь до 7% в 2020 р. (в 2010 р. такі площі становили 0,7% від всіх видів сільськогосподарських угідь) та збільшення частки органічної продукції у 2020 р. – до 10 відсотків, проти 5 % у 2010 р. [3].

У межах вказаної цілі заплановано розробити нову редакцію Закону України «Про органічну сільськогосподарську продукцію», яка гармонізована з органічним законодавством ЄС (Постанови ЄС 834/2007, 889/2008) та розробити і ухвалити підзаконні акти для ефективного функціонування органічного законодавства України.

В звіті Уряду про прогрес реформ за 9 місяців 2016 р. зазначено про ухвалення постанови КМУ № 208 «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) бджільництва» та постанову КМУ № 241 «Про затвердження Детальних правил виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження» [4].

Офіційні статистичні огляди ІФОАМ підтверджують, що якщо в 2002 р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що мало підтверджений статус «органічне», то в 2015 р. нараховувалось вже 210 сертифікованих органічних господарств, а загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель склала 410 550 га, що складає 2% від всіх посівних площ в сільськогосподарських підприємствах України.

Починаючи з січня 2014 р., в Україні вступив у дію підписаний 03 жовтня 2013 р. Президентом України Закон України № 425-VII «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». Закон визначає правові та економічні основи виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції та сировини, механізм контролю за вказаною діяльністю і має на меті належне функціонування ринку органічної продукції та сировини, покращення основних показників стану здоров'я населення, збереження навколишнього середовища, раціонального використання та відтворення природних ресурсів, в першу чергу ґрунтів, а також гарантування впевненості споживачів у продуктах та сировині, маркованих як органічні.

3. Збільшення експорту сільськогосподарської продукції – заплановано збільшення обсягу експорту продукції АПК загалом у 2020 р. – до 34 млрд. дол., проти 11,9 млрд. дол. – у 2010 р.

Збільшення обсягів експорту зерна у 2015 р. до 28900 тис. тонн, м'яса – до 84,9 тис. тонн, молока – до 1165 тис. тонн, а у 2020 р. – відповідно до 33500; 506 і 3462 тис. тонн проти 14239; 48 і 956 тис. тонн у 2010 р.

4. Розвиток і вдосконалення земельних відносин – забезпечення екологічної безпеки і рівноваги території, контроль за використанням та охорона земель сільськогосподарського призначення, заходи щодо економічного стимулювання раціонального використання земель, розробка заходів захисту екосистеми та біорізноманіття тощо.

5. Розвиток форм господарювання та інтеграції виробництва в сільському господарстві та підви-

щення дохідності сільськогосподарського виробництва – розробка заходів підтримки дрібних і середніх товаровиробників сільськогосподарської продукції та основні принципи інтеграції та кооперації, стимулювання створення та функціонування об'єднань виробників сільськогосподарської продукції, робота з сільським населенням з метою їх адаптації до роботи в нових умовах господарювання та конкуренції.

6. Розвиток матеріально-технічної бази сільськогосподарства – технічна модернізація та переоснащення, зменшення енерговитратності та імпортоенергозалежності, впровадження проектів з виробництва та використання різних видів біопалива та біогазу, а також сировини для них підприємствами агропромислового комплексу, впровадження енергоощадних технологій.

7. Вдосконалення механізмів ціноутворення та розвиток аграрного ринку, а також фінансово-кредитне забезпечення розвитку сільськогосподарства та покращення інвестиційного клімату галузі, розвиток державної підтримки страхування аграрних ризиків.

8. Підвищення продуктивності та оплати праці в сільському господарстві – розвиток людського потенціалу сільської місцевості, розвиток сільських територій, покращення демографічної ситуації, скорочення рівня безробіття на селі, забезпечення належних умов праці та проживання в сільській місцевості.

9. Формування ефективної системи інноваційного забезпечення сільського господарства, племінної та селекційної роботи - здійснення прикладних наукових та науково-технічних розробок та розробка механізмів для полегшення доступу малих та середніх товаровиробників до результатів досліджень, а також розширення діяльності дорадчих служб та консультаційних наукових центрів в цьому напрямку; забезпечення збереження генетичного різноманіття культурних сортів рослин та сільськогосподарських тварин.

Провідні економісти країни виділяють різноманітні шляхи досягнення зазначених цілей та окреслюють індикатори розвитку галузі сільськогосподарства на вказаний період, проте нам необхідно виділити першочергові цілі орієнтуючись на програму розвитку країн ЄС та основні принципи зростання:

Розумне зростання означає посилення ролі знань та інновацій як ключових факторів для нашого майбутнього зростання – підвищення якості освіти, покращення результатів дослідницької роботи, заохочення передачі знань та інновацій, максимально використовуючи інформаційні та комунікаційні технології та забезпечуючи перетворення інноваційних ідей у нові продукти та послуги, що сприятиме зростанню, створенню якісних робочих місць та вирішенню європейських і світових соціальних проблем.

Стале зростання означає створення стійкої та конкурентоздатної економіки з ефективним використанням ресурсів, природоохоронних технологій, та прискорюючи впровадження інтелектуальних електронних мереж з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, а також зміцнюючи конкурентність переваг господарської діяльності, зокрема в обробній промисловості і в межах малих і середніх підприємств, та сприяючи наданню ваги споживачами ефективності використання ресурсів

Всеохоплююче зростання передбачає надання людям більших можливостей за рахунок забезпечення високого рівня зайнятості, інвестицій у ком-

петенції, боротьби з бідністю та модернізації ринків праці, систем підготовки кадрів і соціального захисту, щоб допомогти людям передбачати зміни та управляти ними і побудувати згуртоване суспільство.

20 березня 2015 року Україна підписує угоду про асоційоване членство, що набрала чинності 17 серпня 2015 року. Серед держав Східного партнерства асоційованою країною є лише Молдова. Асоційоване членство означає можливість використовувати усі фінансові можливості програми, розробляти власні проектні пропозиції, формувати наукові консорціуми та отримувати фінансування як координатори проектів.

До цього участь українських університетів та академічних інститутів була значно вужчою.

Участь у програмі не є безкоштовною та передбачає внесок, котрий розраховується відповідно до ВВП країни. Враховуючи складну фінансову ситуацію, європейською стороною були створені безпрецедентні фінансові умови для України – знижка у 95% від суми внеску, а також можливість повернення 50% від решти суми за рахунок інструментів міжнародної технічної допомоги [5].

Горизонт 2020 – нова програма ЄС з досліджень та інновацій. Вона триватиме з 2014 до 2020 року з загальним бюджетом приблизно 70 млрд. євро. Горизонт 2020 є фінансовим інструментом реалізації флагманської ініціативи Інноваційного союзу, Європа 2020 з метою зміцнення конкурентоздатності Європи у глобальному вимірі, її економічне зростання та створення нових робочих місць.

У рамках програми Горизонт 2020 планується виділення 5% від 31 млрд. євро. (1,55 млрд. євро) на вирішення проблем Безпеки продуктів харчування, стале сільське та водне господарство, лісництво, дослідження води (включаючи питну воду), біоекономіку. Тож українські науковці і виробники мають можливість долучитися до проекту та отримати фінансування, хоча повноцінне використання можливостей програми «Горизонт 2020» можливе лише за умов координованої та підтримуючої співпраці держави, науки та підприємств.

Слід зазначити, що уже впродовж 2014 року 24 проекти за участю українських установ виграли і почали отримувати фінансування. Європейська Комісія підготувала аналітичні матеріали про перші результати програми Горизонт 2020 з огляду на заявки, отримані до 1 грудня 2014 року, де Україна увійшла до 10 найбільш активних учасників, тоді ще серед третій країн [6].

Висновок. Отже, вказані основні напрями техніко-технологічних та організаційно-економічних перетворень, що можуть стати основою зростання й розвитку аграрного виробництва, стабільного економічного добробуту кожного члена суспільства, збереження, відновлення і раціонального використання ресурсів навколишнього природного середовища та зростання національної економіки в цілому.

Такі цілі можливо досягти тільки за допомогою цілеспрямованої державної підтримки, підвищувати конкурентоздатність на основі впровадження ресурсозберігаючих технологій, імпортозаміщення, а також політики орієнтації виробника аграрної продукції на вихід на зовнішні ринки збуту, забезпечення інноваційної платформи функціонування аграрного виробництва з переходом на альтернативні види енергоресурсів, вирішення питання земельної ипотеки, соціально-економічної оцінки і значення господарств населення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2014 № 806-р «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектора економіки України на період до 2020 року» [Електронне джерело] . – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>
2. Стратегія розвитку аграрного сектора економіки України на період до 2020 року [Електронне джерело] . – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/7644>
3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року /за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
4. Моніторинг прогресу реформ 9 місяців 2016 року. [Електронне джерело] . – Режим доступу : <http://fsr.org.ua/news/progress-reform-v-ukraini>
5. «Горизонт 2020». Що це дасть українській науці? [Електронне джерело] . – Режим доступу : <http://life.pravda.com.ua/society/2015/03/20/191251/>
6. Horizon 2020 First results [Електронне джерело] . – Режим доступу : https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/horizon_2020_first_results_1.pdf

УДК 37.072

Дериховська В.І.
кандидат економічних наук,
викладач кафедри статистики та економічного прогнозування
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСВІДУ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА КРАЇН ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНОГО ТАБОРУ

Стаття присвячена порівняльному аналізу індикативного простору оцінки наукової діяльності вищих навчальних закладів у вітчизняних та закордонних системах вищої освіти. Проаналізовано дані міжнародних рейтингів та нормативно-законодавчу базу держав щодо наявних методик оцінювання наукової діяльності ВНЗ, проведено паралель щодо складу показників, згідно з якими проводиться оцінка ефективності наукової діяльності ВНЗ.

Ключові слова: рейтинг, ВНЗ, наукова та науково-технічна діяльність, показники, методика оцінювання.

Дериховская В.И. КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОПЫТА СТРАН ЗАПАДНОЙ ЕВРОПЫ И СТРАН ПОСТСОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО ЛАГЕРЯ

Статья посвящена сравнительному анализу индикативного пространства оценки научной деятельности высших учебных заведений в отечественных и зарубежных системах высшего образования. Проанализированы данные международных рейтингов и нормативно-законодательная база государств относительно существующих методик оценки научной деятельности ВУЗов, проведена параллель по составу показателей, на основании которых проводится оценка эффективности научной деятельности ВУЗов.

Ключевые слова: рейтинг, ВУЗ, научная и научно-техническая деятельность, показатели, методика оценки.

Derykhovska V.I. CRITERIA FOR EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF RESEARCH ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATION: A COMPARATIVE DESCRIPTION OF THE EXPERIENCE OF COUNTRIES WESTERN EUROPE AND COUNTRIES OF THE POST- SOCIALIST CAMP

This article is devoted to the comparative analysis of indicative space of evaluation of scientific research activities of universities in local and foreign higher education systems. Analyzed the data of international rankings and regulatory and legislative framework of states in respect of existing methods of evaluation of scientific institutions and held a parallel of the set of indicators on the basis of which to assess the efficiency of research activities of universities.

Keywords: rating, universities, scientific and scientific-technical activity indicators, methods of assessment.

Постановка проблеми. В умовах постійної модернізації вітчизняної системи вищої професійної освіти задля забезпечення сучасного рівня якості науково-педагогічної, науково-технічної діяльності професорсько-викладацьким складом ВНЗ актуальною нині залишається проблема розробки та впровадження ефективної системи оцінювання наукової діяльності, що міститиме раціональні критерії оцінки і відповідні показники та дасть змогу комплексно визначити поточний стан і перспективи розвитку наукового потенціалу ВНЗ.

З метою інтеграції освітньої, наукової та виробничої діяльності в системі вищої освіти невід'ємною складовою освітньої діяльності та одним із пріоритетних напрямів роботи у вищих навчальних закладах є наукова та науково-технічна діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вибору єдиного показника чи системи показників,

що будуть виступати як критерії оцінки ефективності наукової діяльності ВНЗ підіймалися в працях як вітчизняних, так і закордонних науковців. Серед вчених слід назвати таких, як Т. Королева, І. Васильєв, І. Торжков, Н. Кірік [10; 17]. Також широко цей аспект представлено у міжнародних рейтингах та відповідних нормативно-правових актах, де представлено типову методіку оцінювання наукової та науково-технічної діяльності вишів [1–9; 11–13].

Актуальність оцінки ефективності наукової діяльності ВНЗ також підкріплюється зростаючим вагомим значенням показників наукового спрямування в наявних як міжнародних, так і національних рейтингах кращих вишів. Так, наприклад, у «Великій трійці міжнародних рейтингів університетів» (Times Higher Education World University Ranking (THE), QS World University Ranking (QS) та Academic Ranking of World Universities (ARWU)) один з найбільших